

Klassieke Olympiaden 2025-2026

Pensum Grieks

Finale

Inleiding

De Cycloop heeft een aantal mannen van Odysseus opgegeten en is daarna door Odysseus dronken gevoerd en in zijn grot in slaap gevallen. Odysseus heeft intussen een stevige paal met een scherpe punt in het vuur gelegd. Odysseus komt nu de grot uit en spreekt tot de satyrs (dienaren van de god Bacchus/Dionysus) die buiten de grot staan te wachten. De satyrs vormen in het toneelstuk het koor (in de tekst aangeduid met XO.); in de regels 635-641 is het koor verdeeld in twee halve koren (in de tekst aangeduid als XO.α en XO.β). De koorleider draagt in zijn eentje de gesproken passages voor en fungeert dan eigenlijk als een acteur. Naast Odysseus en het koor treedt vanaf regel 663 ook de Cycloop als personage op.

Soms spreken de personages om de beurt een regel; dit heet stichomythie. In heel opgewonden passages vindt er ook sprekerswisseling plaats binnen een regel; dit heet antilabè.

In de taal van de tragedie wordt het lidwoord vaak weggelaten, bijvoorbeeld in regel 625, waar je in proza τὰ ἄρθρα zou verwachten. De uitgang van de dativus meervoud van de eerste en tweede declinatie is soms -αἰσι(v) of -οἰσι(v) in plaats van -αῖς of -οῖς.

Tekst

- ΟΔ. Σιγαῖτε πρὸς θεῶν, θῆρες, ἡσυχάζετε,
625 συνθέντες ἄρθρα στόματος· οὐδὲ πνεῖν ἐῷ,
οὐ σκαρδαμύσσειν οὐδὲ χρέμπεσθαί τινα,
ὥς μὴ ᾿ξεγερθῇ τὸ κακόν, ἔστ' ἂν ὄμματος
ὄψις Κύκλωπος ἐξαμιλληθῇ πυρί.
- ΧΟ. Σιγῶμεν ἐγκάψαντες αἰθέρα γνάθοις.
- 630 ΟΔ. Ἄγε νυν ὅπως ἄψεσθε τοῦ δαλοῦ χεροῖν
ἔσω μολόντες· διάπυρος δ' ἐστὶν καλῶς.
- ΧΟ. Οὐκουν σὺ τάξεις οὔστινας πρώτους χρεῶν
καυτὸν μοχλὸν λαβόντας ἐκκαίειν τὸ φῶς
Κύκλωπος, ὥς ἂν τῆς τύχης κοινώμεθα;
- 635 ΧΟ.^α Ἡμεῖς μέν ἐσμεν μακροτέρω πρὸ τῶν θυρῶν
ἐστῶτες ὠθεῖν ἐς τὸν ὀφθαλμὸν τὸ πῦρ.
- ΧΟ.^β Ἡμεῖς δὲ χωλοί γ' ἀρτίως γεγενήμεθα.
- ΧΟ.^α Ταῦτὸν πεπόνθατ' ἄρ' ἐμοί· τοὺς γὰρ πόδας
ἐστῶτες ἐσπάσθημεν οὐκ οἶδ' ἐξ ὅτου.
- 640 ΟΔ. Ἐστῶτες ἐσπάσθητε; ΧΟ.^α καὶ τά γ' ὄμματα
μέστ' ἐστὶν ἡμῖν κόνεος ἢ τέφρας ποθέν.
- ΟΔ. Dit zijn waardeloze mannen, bondgenoten waar je niets aan hebt.
- Koor Omdat ik medelijden heb met mijn rug en ruggengraat
en mijn tanden niet wil uitspugen
645 doordat ik geslagen word, ben ik daarom waardeloos?
Maar ik ken een geweldige spreuk van Orpheus
waarmee de fakkel vanzelf zijn schedel binnendringt
en de eenogige zoon van de aarde in brand steekt.

OD. Ik wist allang dat dit jouw ware aard is,
650 en nu weet ik het nog beter. Mijn eigen vrienden
zullen me moeten helpen. Als jij met je hand tot niets in staat bent,
moedig ons dan tenminste aan, zodat mijn vrienden
door jouw aansporingen aan zelfvertrouwen winnen.

Koor Dat zal ik doen. We laten jullie de kastanjes uit het vuur halen.

655 Als het om aansporingen gaat, laat de Cycloop dan maar knetteren.
Kom op, doe je best, stoot,
maak tempo, brand het oog uit
van het vreemdelingen etende monster!
Laat hem knetteren, ha! laat hem branden, ha!

660 de herder van de Etna.
Draai de fakkel en beweeg hem in het rond, en pas op
dat hij je in zijn razende pijn niet iets vreselijks aandoet.

KY. ὦμοι, κατηνθρακώμεθ' ὀφθαλμοῦ σέλας.
XO. Καλός γ' ὁ παιάν· μέλπε μοι τόνδ' αὖ, Κύκλωψ.

665 KY. ὦμοι μάλ', ὥς ὑβρίσμεθ', ὥς ὀλώλαμεν.
'Ἄλλ' οὔτι μὴ φύγητε τῆσδ' ἔξω πέτρας
χαίροντες, οὐδὲν ὄντες ἐν πύλαισι γὰρ
σταθεῖς φάραγος τῆσδ' ἐναρμόσω χέρας.

XO. Τί χρῆμ' αὐτεῖς, ὦ Κύκλωψ; KY. Ἀπωλόμην.

670 XO. Αἰσχρός γε φαίνῃ. KY. Καπὶ τοῖσδέ γ' ἄθλιος.
XO. Μεθύων κατέπεσες ἐς μέσους τοὺς ἄνθρακας;
KY. Οὐτίς μ' ἀπώλεσ'. XO. Οὐκ ἄρ' οὐδεῖς (σ') ἠδίκηι.
KY. Οὐτίς με τυφλοῖ βλέφαρον. XO. Οὐκ ἄρ' εἴ τυφλός.
KY. †Ὡς δὴ σύ†. XO. Καὶ πῶς σ' οὔτις ἂν θεῖη τυφλόν;

- 675 ΚΥ. Σκώπτεις. Ὁ δ' Οὐτίς ποῦ 'στιν; ΧΟ. Οὐδαμοῦ, Κύκλωψ.
- ΚΥ. Ὁ ξένος, ἴν' ὀρθῶς ἐκμάθῃς, μ' ἀπώλεσεν,
ὁ μισαρός, ὅς μοι δοὺς τὸ πῶμα κατέκλυσεν.
- ΧΟ. Δεινὸς γὰρ οἶνος καὶ παλαίεσθαι βαρὺς.
- ΚΥ. Πρὸς θεῶν, πεφεύγας' ἢ μένους' ἔσω δόμων;
- 680 ΧΟ. Οὗτοι σιωπῇ τὴν πέτραν ἐπήλυγα
λαβόντες ἐστήκασι. ΚΥ. Ποτέρως τῆς χερὸς;
- ΧΟ. Ἐν δεξιᾷ σου. ΚΥ. Ποῦ; ΧΟ. Πρὸς αὐτῇ τῇ πέτρᾳ.
Ἔχεις; ΚΥ. Κακὸν γε πρὸς κακῷ· τὸ κρανίον
παίσας κατέαγα. ΧΟ. Καί σε διαφεύγουσί γε.
- 685 ΚΥ. Οὐ τῇδ' ἐπὶ πῃ, τῇδ' εἵπας; ΧΟ. Οὐ· ταύτῃ λέγω.
- ΚΥ. Πῇ γάρ; ΧΟ. Περιάγου κείσε, πρὸς τὰριστερά.
- ΚΥ. Οἴμοι γελῶμαι· κερτομεῖτέ μ' ἐν κακοῖς.
- ΧΟ. Ἄλλ' οὐκέτ', ἀλλὰ πρόσθεν οὗτός ἐστι σοῦ.
- ΚΥ. ὦ παγκάκιστε, ποῦ ποτ' εἶ; ΟΔ. Τηλοῦ σέθεν
- 690 φυλακαῖσι φρουρῶ σῶμ' Ὀδυσσέως τόδε.
- ΚΥ. Πῶς εἵπας; Ὅνομα μεταβαλὼν καινὸν λέγεις.
- ΟΔ. Ὅπερ μ' ὁ φύσας ὠνόμαζ' Ὀδυσσέα.
Δώσειν δ' ἔμελλες ἀνοσίου δαιτὸς δίκας·
καλῶς γὰρ ἂν Τροίαν γε διεπυρώσαμεν
- 695 εἰ μή σ' ἐταίρων φόνον ἐτιμωρησάμην.
- ΚΥ. Αἰαῖ· παλαιὸς χρησμὸς ἐκπεραίνεται·
τυφλὴν γὰρ ὄψιν ἐκ σέθεν σχήσειν μ' ἔφη
Τροίας ἀφορμηθέντος. Ἀλλὰ καὶ σέ τοι
δίκας ὑφέξειν ἀντὶ τῶνδ' ἐθέσπισεν,
- 700 πολὺν θαλάσση χρόνον ἐναιωρούμενον.

- ΟΔ. Κλαίειν σ' ἄνωγα· καὶ δέδραχ' ὅπερ λέγω.
 Ἐγὼ δ' ἐπ' ἀκτὰς εἶμι καὶ νεὼς σκάφος
 ἦσω πὶ πόντον Σικελὸν ἔς τ' ἐμὴν πάτραν.
- ΚΥ. Οὐ δῆτ', ἐπεὶ σε τῆσδ' ἀπορρήξας πέτρας
 705 αὐτοῖσι συνναύταισι συντρίψω βαλὼν.
 Ἄνω δ' ἐπ' ὄχθον εἶμι, καίπερ ὦν τυφλός,
 δι' ἀμφιτρῆτος τῆσδε προσβαίνων ποδί.
- ΧΟ. Ἡμεῖς δὲ συνναῦταί γε τοῦδ' Ὀδυσσέως
 ὄντες τὸ λοιπὸν Βακχίῳ δουλεύσομεν.

Aantekeningen

624	θῆρες	met dit woord spreekt Odysseus de satyrs aan
625	τὸ ἄρθρον	gewricht
626	σκαρδαμύσσω	met de ogen knipperen
	χρέμπτομαι	de keel schrapen
	τινα	hoort als subjectsaccusativus bij πνεῖν, σκαρδαμύσσειν en χρέμπεσθαι
627	ῥεγεροθῆ	= ἔξεγεροθῆ (3 ^e pers. ev. coni. aor. van ἔξεγεύρομαι – wakker worden)
	τὸ κακόν	hier: monster
628	ἐξαμιλλάομαι	vernietigd worden, verdwijnen
629	ἐγκάπτω	inslikken, binnenhouden
630	Ἄγε νυν ὅπως + ind. fut.	Vooruit nu ...; geeft een krachtig bevel aan
	ὁ δαλός	brandend stuk hout
	χεροῖν	(dualis) met beide handen
631	διάπυρος	gloeierend
632	οὔκουν + ind. fut.	zul je niet ... ?; een dringende manier om een opdracht te geven, sterker dan de imperativus
	τάσσω	bepalen
	οὔστινας ... χρεών + inf.	vertaal: wie moeten...; afhankelijke vraag bij Οὔκουν σὺ τάξεις

633	καυτός	gloeiend heet
	ἐκκαίω	eruit branden
	τὸ φῶς	<i>hier:</i> oog
634	ἡ τύχη	<i>hier:</i> succes
	κοινόομαι + <i>gen.</i>	delen in
635-	ἔσμεν ἐστῶτες	= ἔσταμεν: wij staan
636		
635	μακροτέρω + <i>inf.</i>	<i>te verbinden met</i> ὠθεῖν: te ver weg om te kunnen ...
636	τὸ πῦρ	<i>hier:</i> gloeiende paal
637	χωλός	verlamd, kreupel
638-	τοὺς τ/μ ὅτου	<i>lees:</i> οὐ γὰρ οἶδ' ἐξ ὅτου ἐσπάσθημεν τοὺς πόδας
639		ἐστῶτες
638-	τοὺς πόδας ἐσπάσθημεν	wij hebben onze voeten verstuikt
639		
639	ἐξ ὅτου	waardoor
640	καὶ ... γ'	ja, en ook ...
641	ἡ τέφρα	hete as
663	κατανθρακώ, <i>perf. pass.</i>	tot as verbranden
	κατηνθράκωμαι	
	σέλας	<i>acc. van betrekking; vertaal:</i> wat betreft ...
664	ὁ παιάν	overwinningslied
	Καλός γ' ὁ παιάν	<i>vul aan:</i> ἐστίν
665	ὕβριζω, <i>perf. pass.</i>	mishandelen, verminken
	ὑβρισμαι	
666	οὔτι μή + <i>coni.</i>	<i>drukt een sterke ontkenning uit:</i> zeker niet
	ἡ πέτρα	<i>hier:</i> grot
667	οὐδέν εἰμι	niets voorstellen
	αἱ πύλαι	ingang
668	ἡ φάραγξ, -γγοσ	kloof
	φάραγγοσ τῆσδ'	ik zal de nauwe doorgang met mijn handen blokkeren
	ἐναρμόσω χέρας	
669	Τί χρῆμ'	Waarom
670	φαίνομαι	eruit zien
	Κἀπὶ τοῖσδέ γ'	En bovendien

671	οἱ ἄνθρακες	kolen (van het vuur)
672- 673	Οὔτις	Niemand; <i>dat is immers de naam die Odysseus heeft genoemd</i>
673	τυφλόω, 3e ev. ind. praes. τυφλοῖ	blind maken
674	†“Ως δὴ σύ†.	<i>De kruisen geven aan dat de tekst hier niet goed overgeleverd is. Er moet iets gestaan hebben met de betekenis van ‘Je vergist je’.</i>
675	Σκώπτεις	vul aan: με
677	κατακλύζω	hier: ladderzat maken
678	Δεινὸς γὰρ οἶνος παλαίεσθαι βαρύς	vul aan: ἐστι hier: Ja, want = ὁ οἶνος moeilijk te verslaan; <i>dit slaat op οἶνος</i>
679	πεφεύγας ἢ μένους	= πεφεύγασιν ἢ μένουσιν; <i>de Cycloop bedoelt Niemand en zijn mannen</i>
680- 681	ἐπήλυγα λαμβάνω + acc.	dekking zoeken bij
681	Ποτέρας τῆς χερὸς ἢ χεῖρ, χερὸς	genitivus van plaats hier: kant
683	Ἔχεις; τὸ κρανίον	vul aan τοῦτο en vertaal: Is dat duidelijk? schedel
684	κατέαγα διαφεύγουσι	ik heb een flinke hersenschudding bedoeld zijn Odysseus en zijn mannen
685	τῇδε πη ταύτῃ	aan deze kant ergens aan die kant
686	Πῇ γάρ; τὰριστερά	Waar dan? = τὰ ἀριστερά
689	σέθεν	= σοῦ
690	φυλακαῖσι φρουρέω + acc.	de wacht houden bij
692	Ὅπερ ὁ φύσας	hier: de naam waarmee vader
693	μέλλω	hier: moeten

694	καλῶς	<i>hier ironisch gebruikt</i>
	διαπυρόω	platbranden, in de as leggen
695	τιμωρέομαι + <i>dubbele acc.</i>	wraak nemen op (iemand) vanwege (iets)
696	ἐκπεραίνομαι	in vervulling gaan
697	ἐκ + <i>gen.</i>	<i>hier:</i> door toedoen van
	σέθεν	= σοῦ
	ἔφη	<i>vul aan als onderwerp: χρησμός (r. 696)</i>
698	ἀφορμάομαι, <i>aor.</i>	wegvaren van
	ἀφωρμήθην + <i>gen.</i>	
699	δίκας ὑπέχω	straf ondergaan / boeten
	ἐθέσπισεν	<i>vul aan als onderwerp: χρησμός (r. 696)</i>
700	ἐναιωρέομαι + <i>dat.</i>	ronddobberen op
701	Κλαίειν σ' ἄνωγα	<i>letterlijk:</i> ik beveel je te huilen; <i>betekenis:</i> Loop naar de maan
	δέδραχ(α)	<i>perf. van δράω. Odysseus zegt in deze regel dat hij gedaan heeft wat hij zei (namelijk wraak nemen)</i>
702	αἱ ἄκται	kust
	νεὼς σκάφος	<i>dit is dubbelop in plaats van ναῦς</i>
703	ἴημι	<i>hier:</i> sturen
	᾽πὶ	= ἐπὶ
	πόντος Σικελός	<i>het hele westelijke gedeelte van de Middellandse Zee werd ook wel de Sicilische Zee genoemd</i>
704	ἀπορρήγνυμι + <i>gen.</i>	een stuk afbreken van
705	αὐτοί	<i>hier:</i> alle
	ὁ συνναύτης	mede-opvarende
	συντρίβω + <i>dat.</i>	samen met ... verpletteren
707	ἡ ἀμφιτρής, <i>gen. -τρήτος</i>	achteruitgang; <i>de grot heeft blijkbaar een extra uitgang</i>
	ποδί	te voet
708	ὁ συνναύτης	mede-opvarende
709	Βακχίω	= Βάκχῳ